

Нездоймінов С.Г., Шановська І.Ю.

Одеський національний економічний університет

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЕКОЛОГІЧНОГО ТУРИЗМУ В ПРИРОДНИХ ПАРКАХ УКРАЇНИ

Анотація

Досліджені теоретичні питання сучасного розвитку екологічного туризму на природно – заповідних територіях. Проведено аналіз стану та перспектив розвитку діяльності природного парку «Подільські Товтри» в напрямку екологічного туризму. Запропоновані заходи щодо удосконалення діяльності рекреаційних установ природно-заповідного фонду України щодо розвитку екологічного туризму.

Ключові слова: екологічний туризм, природно-заповідна територія, рекреація, регіональний розвиток.

Nezdoymynov S.G., Shanovskaya I.Yu.

Odessa National Economic University

PROSPECTS OF DEVELOPMENT OF ECOLOGICAL TOURISM IN THE NATURAL PARKS OF UKRAINE

Summary

Investigates theoretical questions of the modern development of ecological tourism on natural – protected areas. The analysis of the status and prospects of development of the natural park "Podolski Tovtry" towards eco-tourism. The proposed measures for the improvement of recreational facilities Nature Reserve Fund of Ukraine for the development of eco-tourism.

Keywords: eco-tourism, natural-protected area, recreation, regional development.

УДК 658.589

ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Новікова Н.М.

Київський національний торговельно-економічний університет

Стаття присвячена оцінці ефективності інноваційної діяльності. Досліджено нормативне регулювання інноваційної діяльності, систематизовано підходи до оцінки ефективності інновацій, розглянуто українські та зарубіжні методики оцінки. Визначено методологію оцінки ефективності інноваційної діяльності підприємства.

Ключові слова: ефективність інноваційної діяльності, оцінка, показники ефективності, методичні підходи, принципи, критерії оцінки.

Постановка проблеми. Тривалість та складність інноваційних процесів обумовлюють необхідність виваженої та комплексної оцінки ефективності інноваційної діяльності як основи прийняття об'єктивних управлінських рішень. Оцінка ефективності інноваційної діяльності може використовуватися не лише як інструмент оцінювання досягнутого рівня інноваційного розвитку, але й для аналізу впливу факторів на інноваційний розвиток.

Ефективність інновацій виступає одним із її економічних критеріїв. Економічна ефективність інновації означає, що результат, одержаний у ході вкладення інвестицій і всіх ресурсів (грошових, матеріальних, інформаційних, робочої сили) у новий продукт або операцію (технологію), має певний корисний ефект (вигоду) [1, с. 47].

Необхідність оцінки ефективності інноваційної діяльності виникає в таких ситуаціях: 1) існує значна кількість інноваційних проектів у різних сферах діяльності підприємства, різних господарських підрозділах, і постає питання про пріоритетність їх фінансування; 2) на початковій стадії розробки товару, інноваційного проекту, коли виникає кілька альтернативних проектів із втілення інноваційної

ідеї та постає питання про вибір найбільш ефективного варіанта; 3) на заключній стадії прийнятого до реалізації інноваційного проекту для аналізу його результативності.

Але в той же час, поняття ефективності інновацій є одним із найбільш спірних і проблемних аспектів інноваційного менеджменту, оскільки передбачає при здійсненні оцінки врахування значної кількості факторів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика оцінки ефективності інноваційної діяльності розглядалася в роботах таких провідних вітчизняних та зарубіжних науковців, як: Андрійчук В.Г., Горобець О.А., Гончарова Є.Н., Друкер П., Євтушенко С.В., Краснокутська Н.С., Майталь Ш., Микитюк П., Сагайдук Ю.А., Смоленко П., Федоренко В.Г., Федулова Л.І., Харченко В.А., Чорна М.В. Кожне дослідження є вагомим внеском як в теорію, так і практичні питання оцінки ефективності економічної інноваційної діяльності, але все ж багато питань ще залишаються недостатньо розробленими та дискусійними.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. У наш час, потреба в

активізації та оцінці інноваційної діяльності, що розглядається як передумова економічного зростання, настановується на безсистемність процесу впровадження інноваційної продукції, їх комплексного використання, недосконалість, а подекуди і відсутність формалізованого апарату прийняття управлінських рішень і оцінки їх наслідків, невизначеність механізму управління інноваційною діяльністю будь-якого підприємства.

Таким чином, існує необхідність в систематизації вже існуючих напрацювань, подальшому вивченні інструментарію управління інноваційною діяльністю підприємств, і в першу чергу, оцінки ефективності інноваційної діяльності, як підґрунтя прийняття управлінських рішень.

Мета статті. Головною метою цієї статті є поглиблення та систематизація теоретичних положень, науково-методичного інструментарію оцінки ефективності інноваційної діяльності підприємств.

Виклад основного матеріалу. Європейська інтеграція економіки України ставить вітчизняні підприємства в умови жорсткої конкуренції з іноземними підприємствами. Лише ті підприємства, які ефективно розвивають свою інноваційну діяльність, можуть бути конкурентоздатними. Відповідно до розробленої «Стратегії інноваційного розвитку України на 2010–2020 роки в умовах глобалізаційних викликів» пріоритетними цілями інноваційного розвитку є: 1) переведення вітчизняної економіки на інноваційний шлях розвитку; 2) формування якісно нового науково-технічного потенціалу та максимального його використання; 3) забезпечення ефективної ресурсної та інтелектуальної бази світового рівня, що виражається у підготовці високопродуктивних науковців, формування сучасного технологічного оснащення та інформаційного забезпечення їх праці, раціональній організації науково-дослідних, дослідно-конструкторських розробок, розвитку системи комерціалізації наукових результатів [2]

Реалізація цих стратегічних напрямів та підвищена увага держави до формування ефективного інноваційного потенціалу економіки відображена в Законах України «Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки» [3] та «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» [4].

Згідно із законодавством України інноваційна діяльність – це діяльність, що спрямована на використання та комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок і зумовлює найважливішим випуск на ринок нових конкурентоспроможних товарів та послуг [5].

Науковці М. В. Чорна та Л. М. Філіпішина визначають інноваційну діяльність як діяльність зі створення, впровадження та комерціалізації наукових розробок, яка за умов принципової новизни результату та випередження конкурентів в часі забезпечує інноватору надприбуток та надає монополне положення на певний період часу [6, с. 38].

Методологічні основи оцінки інноваційної діяльності полягають в організації інформаційної системи, яка включає необхідний аналітичний інструментарій, методи та прийоми для проведення аналізу й оцінки інноваційних проектів з метою прийняття дієвих управлінських рішень щодо їх реалізації. Під оцінкою необхідно розуміти функцію управління, спрямовану на вивчення стану, тенденцій розвитку, об'єктивну оцінку результатів інноваційної діяльності та розробку на цій основі рекомендацій щодо подальшого підвищення рівня її ефективності. [7, с. 334]

Науковці Федулова Л.І., Мазаракі А.А. та Андрощук Г.О. вважають, що оцінювання ефективності

інноваційної політики повинно виконувати кілька функцій, починаючи від традиційної функції обліку, за допомогою якої визначається наскільки така діяльність сприяє досягненню тих або інших економічних цілей, і закінчуючи політичними функціями, чітко визначення яких ускладнено. Авторами також пропонується алгоритм комплексного оцінювання ефективності інноваційної діяльності [8, с. 533].

В процесі дослідження даної проблеми науковцями були виділені наступні підходи до оцінки ефективності інновацій, що представлені на рис. 1:

Підхід альтернативної вартості, який розглядає ефективність як відношення того, що підприємство дійсно виробляє (реалізує), до того, що дане підприємство могло б виробляти (реалізувати) при наявних ресурсах, знаннях та здібностях [9, с. 164].

Оптимальний підхід – характеризує такий стан розвитку, при якому неможливо поліпшити становище хоча б одного суб'єкта, не погіршуючи при цьому становища інших [10, с. 288]. Підхід «продуктивності факторів виробництва» – характеризує оцінку ефективності коли використання мінімальної кількості ресурсів для виробництва даного обсягу продукції, виробництво даного обсягу продукції при мінімальних середніх загальних витратах [11, с. 5].

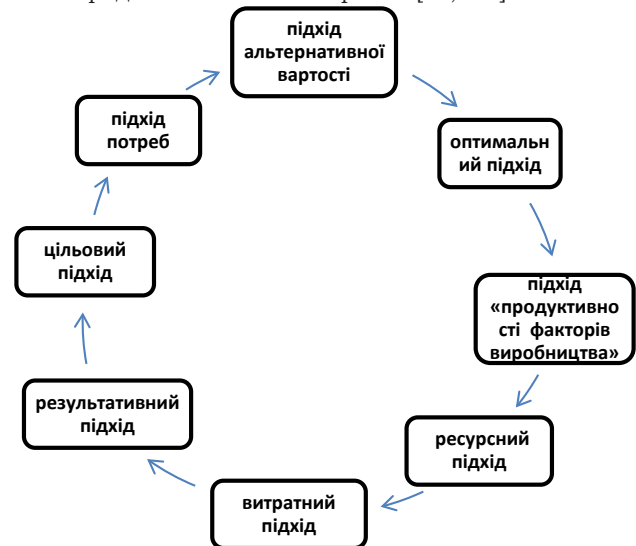

Рис. 1. Методичні підходи оцінки ефективності інноваційної діяльності підприємства

Ресурсний підхід – отримання певного результату на одиницю використовуваних ресурсів [12, с. 66]. Витратний підхід – як результативність роботи підприємства відносно або величини ресурсів або величини їх витрат у процесі виробництва [13, с. 341–342; 14, с. 7];

Результативний підхід – як результативність тобто співвідношення результатів діяльності та ресурсів, які витрачено для досягнення цих результатів [15, с. 6].

Цільовий підхід – як здатність системи досягати визначених цілей за допомогою раціональних дій її складових [16]. Підхід потреб – як відношення цілей інновацій до потреб, ідеалів або норм підприємства.

Формування системи оцінки ефективності інновацій обумовлюється врахуванням особливостей діяльності підприємства, а також чітким розумінням сутності поняття «оцінка», його змісту та складових [17, с. 53].

Науковці М. В. Чорна, С. В. Глухова вважають, що в процесі оцінки інноваційної діяльності мають бути вирішені наступні завдання:

– оцінка результату здійснення інноваційної діяльності (результативний підхід);
 – оцінка ступеню досягнення поставлених цілей підприємства (цільовий підхід);
 – оцінка ефективності здійснення витрат на досягнення результату від інноваційної діяльності з урахуванням її тривалості (витратний та статико-динамічний підходи) [6].

Слід зазначити, що на сучасному етапі економіки України існують державні методики оцінки економічної ефективності інноваційної діяльності – як вітчизняні [18], так і зарубіжні [19], які є дієвими.

Методика [18] оцінює ефективність інновацій за сумарною кількістю балів, нарахованих за наступними показниками: прибутковість інноваційного проекту, чиста прибутковість, обсягом реалізованої інноваційної продукції, кількістю працюючих, зайнятих у виконанні проекту, рівнем бюджетної ефективності інноваційного проекту, кількістю видів створеної інноваційної продукції (технологічних процесів, товарів, послуг), загальною кількістю прав інтелектуальної власності виконавця інноваційного проекту та отриманих ліцензій, доходами від отриманих прав інтелектуальної власності та темпами виконання календарного плану.

В методиці [19] визначається перелік показників та алгоритми їх розрахунку, до яких відносяться чистий дисконтований дохід, індекс доходності, внутрішня норма доходності, дисконтований строк окупності.

У праці С.В. Євтушенко [20, с. 61] наводиться ряд показників ефективності інноваційної діяльності, а оцінка ефективності інноваційної діяльності виконується шляхом співставлення даних показників за варіантами.

Науковцем П. Микитюк [21, с. 104] запропоновано розраховувати інтегральний економічний ефект інноваційної діяльності.

В роботі О.А. Горобця [22, с. 125] пропонується використовувати показники чистої дисконтованої вартості, внутрішньої норми прибутку, термін окупності, індекс прибутковості у традиційному вигляді без урахування галузевої специфіки або умов створення та реалізації інновації.

Враховуючи проведені дослідження та напрацювання в питанні методології оцінки ефективності інноваційної діяльності пропонується наступна послідовність проведення оцінки (рис. 2).

Етап 1. Формулювання мети та завдання оцінки ефективності інноваційної діяльності підприємства. На цьому етапі формулюється мета оцінки, яка визначатиме зміст подальших етапів оцінювання. В подальшому здійснюється конкретизації мети з позиції цільового призначення та з позиції підприємства (встановлення доцільності розробки та впровадження інновації).

Етап 2. Формування інформаційної бази оцінки ефективності інноваційної діяльності. Інформаційним підґрунтям також є дані фінансової звітності, а також фактичні дані щодо замовників, обсягів та термінів виконання інноваційної продукції як з боку фізичних, так і юридичних осіб.

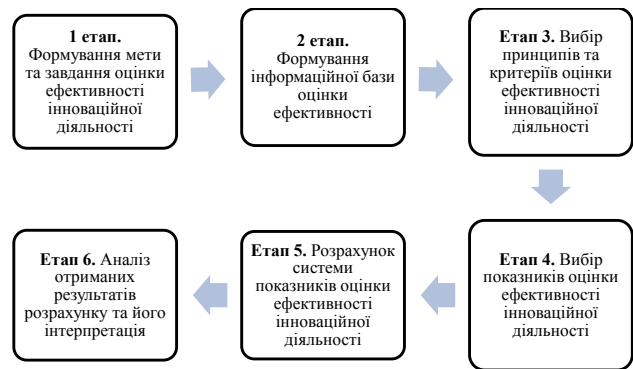

Рис. 2. Послідовність оцінки ефективності інноваційної діяльності

Етап 3. Вибір принципів та критеріїв оцінки ефективності інноваційної діяльності підприємства. Метою даного етапу є економічне обґрунтування критеріїв, які повинні в повній мірі відповідати поставленій меті, бути чітко формалізованими, тобто таким, які можуть бути обчислені кількісно.

Етап 4. Вибір показників оцінки ефективності інноваційної діяльності відповідних критеріям з позиції підприємства, з позиції персоналу, з позиції інвестора, з позиції споживача. З позиції персоналу – визначення доцільності участі працівників у проекті; з позиції інвестора – доцільності здійснення інвестицій в інноваційну діяльність підприємства; з позиції споживача – доцільність споживання інноваційної продукції.

Етап 5. Розрахунок системи показників оцінки ефективності інноваційної діяльності. На основі сформованої інформації бази та системи показників здійснюється безпосередньо їх розрахунок.

Етап 6. Аналіз отриманих результатів розрахунку та його інтерпретація. Отримані результати розрахунку аналізуються, порівнюються з нормальними значеннями, оцінюється вплив факторів на отриманні результати розрахунків. На основі інтерпретованих даних формулюється висновок щодо ефективності інноваційної діяльності.

При оцінці ефективності інноваційної діяльності доцільно визначити ступінь її зростання у порівнянні з рівнем рентабельності від звичайної діяльності, що зумовлений підвищеним попитом та відповідно масою прибутку.

Проект вважається ефективним, якщо цілком досягнуті поставлені цілі й кількісні економічні показники вимоги відповідають запланованим.

Висновки і пропозиції. проведене дослідження дозволило систематизувати підходи до оцінки ефективності інноваційної діяльності з урахування інтересів всіх зацікавлених у здійсненні інноваційної діяльності сторін в аспекті їх внесків та отриманих вигод. На основі аналізу нормативного регулювання інноваційної діяльності, аналізу українських та зарубіжних методик оцінки систематизовано показники, що використовуються для оцінювання та визначено методологію оцінки ефективності інноваційної діяльності підприємства.

Список літератури:

- Захарова О. Д. Теоретические аспекты определения экономической сущности понятия «региональная система» в контексте регионализации экономики / О. Д. Захарова // Экономика и управление. – 2007. – № 1. – С. 46-51.
- Стратегія інноваційного розвитку України на 2010–2020 роки в умовах глобалізаційних викликів. [Електронний ресурс] // Комітет з питань науки і освіти. – Режим доступу: <http://kno.rada.gov.ua/komosviti/control/uk/publish>
- Закон України «Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки» від 11.07.2001 № 2623-III з наступними змінами і доповненнями.

4. Закон України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» від 16.01.2003 № 433-IV з наступними змінами і доповненнями.
5. Закон України «Про інноваційну діяльність» від 04.07.2002 № 40-IV з наступними змінами і доповненнями.
6. Чорна М. В. Оцінка ефективності інноваційної діяльності підприємств : монографія / М. В. Чорна, Л. М. Філіпішина.– Харків: ХДУХТ, 2007. – 155 с.
7. Смоленюк П. Аналіз ефективності інноваційної діяльності підприємства / П.Смоленюк // Економічний аналіз.– 2010. – № 5.– С. 332-336.
8. Федулова Л.І. Інноваційна політика: підручник / Л.І. Федулова, А.А.Мазаракі, Г.О. Андрощук.– К.:Київ.нац.торг. екон.ун-т, 2012. – 604 с.
9. Друкер П. Эффективность управления.Экономические задачи и оптимальные решения / П.Друкер: [пер. с англ.] – М. : ФАИР, 1998. – 288 с.
10. Федулова Л. І. Менеджмент організацій: [підручник] / Л. І.Федулова. – К.: Либідь, 2003. – 448 с.
11. Майталь Ш. Экономика для менеджеров: десять важных инструментов для руководителей: [пер. с англ.] / Ш. Майталь – М.: Дело, 1996. – 49 с.
12. Андрійчук В. Г. Ефективність діяльності аграрних підприємств: теорія, методика, аналіз: [монографія] / В. Г. Андрійчук.–К.: КНЕУ, 2005. – 292 с.
13. Харченко В. А. Економічна сутність ефекту і ефективності виробництва / В. А. Харченко // Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності. – 2009. – № 1. – С.341-344.
14. Гончарова Е.Н. Качество, результативность, эффективность, квалиративность: терминологические аспекты / Е.Н. Гончарова., Ф.Е. Поклонский // Економіка промисловості – 2009.– № 44. –
15. Сагайдак Ю. А. Ефективність функціонування акціонерних товариств в економіці України: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.06.01 / Ю. А. Сагайдак. – Київ, 2006. – 18 с.
16. Краснокутська Н.С. Сучасні підходи до визначення сутності ефективності діяльності підприємств / Н. С. Краснокутська, І. О. Алтухова // Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг: Зб. наук. праць. – Харків: ХДУХТ, 2006. – Вип. 3. – С. 182-189.
17. Інноваційні процеси в змішаній економіці : монографія у 2-х т. / В. Г. Федоренко [та ін.]; під ред. В. Г. Федоренка, Н. П. Денисенко. – К.: ПікДСЗУ, 2008. – Т. 1. – 194 с.
18. Методика оцінки інноваційних проектів та діяльності технологічних парків: Затверджено наказом Міністерства економіки України, Міністерства освіти і науки України від 21.11.2005 № 434/668/442.
19. Behrens W. & Nawranek P. M. Manual for the Preparation of Industrial Feasibility Study / W. Behrens, P. M. Nawranek. – Vienna, UNIDO, 1991.
20. Євтушенко С. В Шляхи вдосконалення оцінки ефективності інновацій на підприємстві / С.В. Євтушенко // Вчені записки Університету «Крок». – 2008. – № 18. – С. 56-65.
21. Микитюк П. Методи визначення ефективності інноваційних проектів на підприємствах будівельної галузі/ Петро Микитюк// Вісник Тернопільського національного економічного університету. – 2008. – № 2. – С. 99-106.
22. Горобець О. А. Методи оцінки ефективності запровадження інновацій на підприємстві / О. А. Горобець // Вісник Хмельницького національного університету. – 2009. – № 2. – Т. 1. – С. 124-127.

Новикова Н.Н.

Київський національний торгово-економічний університет

ОЦЕНКА ЭФФЕКТИВНОСТИ ИННОВАЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЯ

Аннотация

В статье рассматриваются вопросы оценки эффективности инновационной деятельности. Исследовано нормативное регулирование инновационной деятельности, систематизировано подходы к оценке эффективности инноваций, рассматриваются украинские и зарубежные методики оценки. Сформировано методологию оценки эффективности инновационной деятельности.

Ключевые слова: эффективность инновационной деятельности, оценка, показатели эффективности, методические подходы, принципы, критерии оценки.

Novikova N.N.

Kiev National Trade and Economics University

ESTIMATION OF EFFICIENCY INNOVATIVE ACTIVITY OF ENTERPRISE

Summary

The article is devoted estimation e of innovative activity. Investigational normative adjusting of innovative activity, going is systematized near the estimation of efficiency innovations, the Ukrainian and foreign methods of estimation are considered. The system of indexes which are used for an evaluation is considered. Certainly methodology of estimation of efficiency of innovative activity of enterprise.

Keywords: efficiency of innovative activity, estimation, indexes of efficiency, methodical approaches, principles, criteria of estimation.